

Remissyttrande

Datum
2022-02-24

Vårt Dnr
2021/1060
Ert Dnr
UD2021/17423

Till
Utrikesdepartementet
Enheten för internationell
handelspolitik och EU:s inre
marknad

Remissyttrande över utkast till lagrådsremiss gällande anpassningar till EU:s marknadskontrollförordning – del 2

Konsumentverket avger följande remissyttrande och tillstyrker förslagen, i den mån annat inte framgår nedan.

När Konsumentverket i det följande hänvisar till ”produktlagarna” avses följande lagar:

- lagen (1995:669) om märkning av skor,
- lagen (1996:1118) om marknadsföring av kristallglas,
- lagen (2011:579) om leksakers säkerhet,
- lagen (2013:849) om EU-miljömärket,
- lagen (2014:534) med kompletterande bestämmelser till EU:s textilmärkningsförordning, och
- lagen (2018:125) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om personlig skyddsutrustning.

Avsnitt 4.1 – Köp under dold identitet

Konsumentverket delar bedömningen att frågan om fingerade personnummer inte kan lösas i det här lagstiftningsärendet.

De personnummerrelaterade problemen växer i takt med e-handelssektorn. Konsumentverket vill därför framhålla att det är angeläget att frågan hanteras, så att möjligheterna att utöva marknads kontroll inte försämras.

Konsumentverket vill också framhålla att det inom en snar framtid kan bli ännu svårare för marknads kontrollmyndigheterna att använda fingerade namn och neutrala kontaktuppgifter på det sätt som förutsätts i utkastet. Enligt ett lagförslag som för närvarande bereds inom Finansdepartementet föreslås att kravet på stark kundautentisering i betaltjänstlagen utvidgas

till att omfatta situationer när en konsument som köper varor eller tjänster online använder ett betalningssätt som innebär betalningsanstånd. Det kan exempelvis handla om fakturabetalning (se dnr. Fi2022/00489).

De föreslagna reglerna kommer i praktiken att tillämpas även när en marknadskontrollmyndighet uppträder som konsument under ett fingerat namn. Det är mycket angeläget att bedrägeriproblematiken i e-handeln minimeras. För att samtidigt tillgodose kraven på en effektiv marknadskontroll behöver marknadskontrollmyndigheterna tillgång till fingerade personnummer och e-legitimationer som kan användas i anslutning till dessa.

Artikel 4.2 – Uttryckligt stöd för förelägganden om varuprover

Konsumentverket delar bedömningen i utkastet att frågan om ersättning för varuprover bör bedömas inom ramen för respektive produktlag. Enligt Konsumentverkets bedömning finns det emellertid behov av en lagregel som ger uttryckligt lagstöd att utfärda förelägganden för den ekonomiska aktören att inkomma med varuprover, dvs. oberoende av frågan om hur eventuell ersättning för varuprovet ska hanteras.

Förelägganden om varuprover är idag ett av marknadskontrollmyndigheternas viktigaste verktyg. Redan möjligheten att förelägga medför att de flesta ekonomiska aktörer tillhandahåller varuprover frivilligt. Eftersom vissa aktörer inte medverkar i utredningen frivilligt, är det redan idag svårt att köpa varuprover under dold identitet. Då förslaget innebär att marknadskontrollmyndigheterna inte ska få omhänderta varuprover i samband med inspektioner är ett föreläggande om varuprov i praktiken den enda praktiska tvångsåtgärd som kvarstår sedan andra möjligheter har uttömts. Det får då inte råda någon tvekan i lagtexten om att myndighetens befogenheter omfattar denna typ av förelägganden.

Konsumentverket har noterat att ordalydelsen i artikel 14.4 j) inte uttryckligen ger marknadskontrollmyndigheterna rätt att ”kräva” eller ”få” någonting från den ekonomiska aktören, vilket skiljer 14.4 j) från flertalet av de övriga befogenheterna. Utredningen framhöll visserligen i betänkandet att en begäran om varuprov kan anses ingå i begreppet införskaffa, men angav också att det finns behov av tydligt lagstöd (se sidan 456 i betänkandet).

Ett tydligt lagstöd skulle även klargöra förhållandet mellan produktlagarna och produktsäkerhetslagen. Detta eftersom en regel i en produktlag som reglerar förelägganden om varuprover har företräde framför motsvarande förelägganden som utfärdas med stöd av 26 § produktsäkerhetslagen (se 4 § produktsäkerhetslagen).

Avsnitt 4.3 – Möjlighet att ta hjälp av Polismyndigheten

Konsumentverket avstyrker förslaget delvis. Biträde av Polismyndigheten fyller en viktig funktion i situationer där marknadskontrollmyndighetens tjänstemän exempelvis riskerar att utsättas för hot eller våld. Det bör även vara möjligt att få biträde av Kronofogdemyndigheten för att vid en inspektion omhänderta handlingar och varuprover i den utsträckning det är nödvändigt.

Som framgår av artikel 14.4 e) ska marknadskontrollmyndigheterna ha befogenhet att få tillträde till lokaler etc. inte enbart i syfte att identifiera bristande överensstämmelse, utan även i syfte att erhålla bevis.

Som konstateras i utkastet har befogenheten att omhänderta varuprover vid inspektion funnits sedan år 2010. Det finns ingenting i nya marknadskontrollförordningen som tyder på att någon ändring varit avsedd i förhållande till förordning 765/2008. Det framgår även av jämförelsetabellen i bilaga III till nya marknadskontrollförordningen att artikel 19.1 andra stycket motsvaras av artikel 14.4 a, b, e och j i den nya förordningen. Förordningen synes därför kräva att bevis även kan omhändertas i den ekonomiska aktörens lokaler. Det förhållandet att befogenheten inte kommer till någon större användning saknar då betydelse i sammanhanget.

Det måste också framhållas att det enligt gällande rätt föreligger synnerliga skäl för att ta hjälp av Polismyndigheten bland annat när det finns en misstanke om att den ekonomiska aktören kan komma att förstöra bevisen. Det framstår som svårförståeligt varför biträde ska kunna lämnas i en sådan situation om det samtidigt inte är möjligt att omhänderta den bevisning som riskerar att förstöras.

För övrigt har Polismyndigheten redan enligt den tidigare gällande marknadskontrollförordningen 765/2008 inte kunnat biträda marknadskontrollmyndigheten med just den åtgärd som det innebär att omhänderta bevisningen. Sådana åtgärder måste vidtas av Kronofogdemyndigheten när den ekonomiska aktören inte medverkar frivilligt (jfr. NJA 2018 s. 936). Enligt Konsumentverkets uppfattning finns det därför goda skäl för utredningens slutsats att även Kronofogdemyndigheten, inte enbart Polismyndigheten, ska kunna lämna biträde.

Avsnitt 4.10 – Överklagande

Konsumentverket tillstyrker förslaget, med nedanstående undantag.

I utkastet anges att det uttryckligen bör framgå av produktlagarna att beslut om att utöva befogenheterna kan överklagas och att detta bl.a. motiveras av tydlighetsskäl. Konsumentverket delar visserligen den bedömningen, men noterar också att vissa beslut om att använda befogenheterna inte kommer att

kunna överklagas. För att lagtexten inte ska bli missvisande bör därför produktlagarna preciseras så att det tydligare framgår vilka beslut som inte kan överklagas.

Artikel 14.4 f) – beslut om att inleda undersökningar

Ett beslut om att inleda en utredning innehåller inte några handlingsdirigerande uttalanden från myndighetens sida. Beslutet kommer typiskt sett endast till uttryck genom att myndigheten öppnar ett marknadskontrollärende. Enligt allmänna förvaltningsrättsliga regler är beslut om att inleda undersökningar sannolikt inte överklagbara, i likhet med vad som gäller för beslut om att avskriva tillsynsärenden (se RÅ 1996 not. 190 och RÅ 2010 ref. 29). Befogenheten i artikel 14.4 f) bör därför uttryckligen undantas från överklagbarhet.

Artikel 14.4 j) – beslut om att utöva befogenheten att köpa varuprover i myndighetens eget namn

Enligt Konsumentverkets bedömning kommer ett flertal olika beslut om att införskaffa varuprover att kunna överklagas. Detta gäller bl.a. beslut om att köpa varor under dold identitet och förelägganden om att inkomma med kostnadsfria varuprover (i de fall produktlagstiftningen ger stöd för detta).

Konsumentverket bedömer att det inte är möjligt att överklaga ett beslut om köp som myndigheten gör i sitt eget namn. I sådana fall har beslutet inga handlingsdirigerande eller andra praktiska effekter för motparten som grundar överklagbarhet. Beslutet att köpa medför inte ens en skyldighet för den ekonomiska aktören att sälja varan till marknadskontrollmyndigheten. Denna typ av beslut bör därför av tydlighetsskäl undantas från överklagandebestämmelsen.

Avsnitt 4.11 – Tullkontroll och följdändringar i produktsäkerhetslagen

I tidigare remissyttranden över utredningens förslag och den första delen av anpassningarna till förordningen har Konsumentverket framhållit behovet av tydliggöranden i fråga om myndighetens befogenhet att vidta åtgärder i tullen beträffande så kallade GPSD-varor och behovet av följdändringar i produktsäkerhetslagen.

I och med införandet av andra stycket i 4 kap. 19 § tullförordningen (2016:287) den 16 juli 2021 uppfattar Konsumentverket att det nu står klart att myndigheten behåller sina befogenheter på GPSD-området.

Efter införandet av det aktuella stycket i tullförordningen framstår hänvisningen i 27 § 3 st. produktsäkerhetslagen som överflödiga.

Konsumentverket tillstyrker därför att 27 § 3 st. produktsäkerhetslagen tas bort.

Artikel 14.4(f) och vitesförelägganden

Produktlagarna innebär att beslut om utövande av befogenheterna antingen får förenas med vite eller ska förenas med vite såvida det inte föreligger särskilda skäl mot detta.

Enligt Konsumentverkets uppfattning bör det komma till tydligt uttryck att ett beslut om att inleda undersökningar enligt artikel 14.4 f) inte omfattas av vitesregeln, eftersom sådana beslut inte kan medföra några skyldigheter för den ekonomiska aktören som kan sanktioneras med vite.

Detta yttrande har beslutats av avdelningschefen Joachim Allard. I handläggningen har också juristen Åsa Persson, juristen Elisabeth Andréasson, och föredragande enhetschefen Kristofer Johannesson deltagit.

.....
Joachim Allard
Beslutande

.....
Kristofer Johannesson
Föredragande